

Подорожі рідним краєм (Урочище Хрести)

Луківські "хрести"

На північній стороні села Воронки, де розбігаються на всі сторони світу довгі змії ґрунтових доріг, стоять хрести. Великі й маленькі. Пригірок біля них обгороджений жердинами. Під хрестами на землі — жовті бідончики, миски, хороший скляний посуд. А самі символи обвішані рушниками, стрічками різних кольорів, вишитими фартухами. Їдуть сюди люди з Білорусі, Росії та з дальніх українських міст. І все заради одного — щоб зцілитися, щоб задумане збулося, щоб мати дітей, щоб чоловік не пив, щоб жінка не гуляла, щоб господарство велося.

У Луко та сусідніх селах розповідають багато легенд про це урочище "Старці" і ті Хрести. Але всі сходяться в одному.

...Було це після 1861 року. Тоді сім'ями люди кинулися нового місяця шукати. У той рік страшна зима була, мор на людей і худобу ходив. Хати й хліви позамітало, люди копали тунелі в снігу. Вже як пішла відлига, поїхали хуторяни в ліс й натрапили там на мертвих людей. Вони сиділи, притулившись одне до одного: дід, жінка, діти. Бідно вдягнені, як старці. Певне, від голоду і холоду не дійшли до перших хат всього 5 кілометрів. Пройшла така сувора зима, але тіл їх не зачепили, не рознесли дикі звірі. І коли зібралися люди їх хоронити, в діда раптом випала незвичайна іконка (її потім прибили на найвищому хресті). Згодом приїхав православний священик і сказав, що то була сім'я старообрядців. Куди вони йшли, куди добиралися — таємниця, яку забрали з собою в могилу.

В урочищі Хрести здійснюються мрії

Немічні тут зіцлюються, безплідні – стають матерями...

Усі ми прагнемо різдвяного дива. Може, інколи не дуже віримо в те, що воно настане. Але все одно на нього сподіваємося й чекаємо... На Рівенщині є місце, де здійснюються найзаповітніші мрії! В урочищі Хрести люди просять у Господа здоров'я, дітей і кохання.

Це намолене місце між маленькими селами Луко та Хиночі Володимирецького району розташоване далеко від гамірної траси. Доїхати у Хрести можна лише знаменитою вузькоколійкою "кукушкою" чи ґрунтівкою - кіньми або легковиком. Тут тихо, спокійно, умиротворено.

Старі люди переповідають, що колись на тому місці одну сім'ю спіткала велика біда. Ніхто точно не може сказати, коли це сталося, скільки відтоді минуло років чи десятиліть (а може, й століть). Розповідають лише, що якоїсь зими лісовими стежками пробиралася крізь ту місцину родина сліпого старця. Чоловіка вела дружина-поводир, за ними бігли троє маленьких діток. Люта негода застала сім'ю просто у хащах. Снігова буря замела всі сліди, і вони не змогли дістатися до села. Втомлені довгим блуканням, сіли перепочити й... замерзли. Знайшли родину старця лише ранньою весною: сніг зійшов і відкрив задубілі тіла. Селяни здивувалися - жоден звір не поглумився над ними. Загиблих поховали по-християнськи - на кладовищі у Луко. А на місці трагедії поставили хрести. Відтоді люди почали сюди приходити, аби пом'янути старця та його сім'ю. А потім хтось зауважив: якщо на тому місці молитися та просити у Бога й для себе благословення, щирі прохання здійснюються.

- Масове паломництво в урочище розпочалося два роки тому, – розповідає Іван Стріла, настоятель Свято-Миколаївської церкви із сусіднього села Воронки. – Незадовго до того приїхала жіночка, яка не могла мати дітей. Просила поради й допомоги. От її і скерували до христів. Не минуло й року, як вона народила.

Тепер їдуть в урочище старі й малі, батьки з дітьми, жінки, які не можуть пізнати щастя материнства. Моляться, залишають на хрестах свої стрічки, хустки чи рушники, під соснами кладуть дитячі іграшки й чекають на диво. Рідні немічних, які через недуги не можуть добратися у це віддалене місце, залишають біля христів їхні речі. А потім повертаються за хустинами та сорочками, аби знову віддати їх хворим. Запевняють, що й так допомагає. Переказують, як неходяча жінка, помолившись під цими хрестами, встала й пішла, як мати чекала з війни "загиблого" сина, і невдовзі він повернувся живим та неушкодженим, як дівчина шукала кохання й зустріла саме в цьому урочищі свою долю - побралися... Головне - просити з вірою, без жодного сумніву.

– У Святому Письмі сказано, що нічого не відбувається без Божого благословення, – продовжує отець Іван. – Мабуть, Господь відкрив у нашому поліському краї це місце, аби люди задумалися про духовне. З благословення єпископа Сарненського і Поліського Анатолія після недільної служби у храмі ми їздимо на це місце, відправляємо панахиди, молебні, акафісти. Вирішено збудувати тут капличку.

ХРЕСТИ

Село Луко. Ліс. Тут, на північній стороні села, де розбігаються на всі сторони світу довгі змії ґрунтових доріг, стоять хрести. Великі й маленькі. Пригірок біля них обгороджений жердинами. Дика груша та стара сосна із молодим паросляком обступили їх неначе почесна варта. Під хрестами на землі – жовті бідончики, миски, хороший скляний посуд. А ці символи терпеливого страдництва геть обвішані вишитими і купленими в магазині рушниками, стрічками різних кольорів, вишитими фартухами. Є тут чиясь спідниця і

безрукавка (а, може, то колись була фуфайка...). Їдуть сюди люди. З Білорусії і з дальніх українських міст. Передають через знайомих стрічки, рушники, їжу. І все заради одного -- щоб зцілитися, щоб задумане збулося, щоб мати дітей, щоб чоловік не пив, щоб жінка не гуляла, щоб господарство велося. Можна в це вірити, можна й не То що ж то за Хрести? В Луко та сусідніх селах розповідають багато легенд про це урочище «Старці» і ті Хрести. Але всі сходяться в одному. ...Було це після 1861 року, коли воля прийшла і землю почали бідним давати. Тоді сім'ями люди кинулися нового місця шукати. Переказують, що в той рік страшна зима була, мор на людей і худобу ходив. А заметілі були такі, що хати й хліви позамітало, люди копали нори в снігу. Дуже тяжка була зима, сніг доводилося на воду топити. Вже як пішла відлига, поїхали хуторяни в ліс й натрапили там на мертвих людей. Вони сиділи, притулившись одне до одного: дід, жінка, діти. Бідно вдягнені, як старці. Чи з голоду, чи з холоду не дійшли до перших хат всього 5 кілометрів. Пройшла така сувора зима, але їх не зачепили вовки, не рознесли дикі звірі. І коли зібралися люди їх хоронити, в діда раптом випала незвичайна іконка (її потім прибили на найвищому хресті). Згодом приїхав православний священик і сказав, що то була сім'я руських старообрядців. Куди вони йшли, куди добиралися -- таємниця, яку забрали з собою в могилу. Та пам'ять про Хрести живе. Кожне покоління лувчан і жителів сусідніх сіл поновлюють ці хрести, доглядають, носять їжу. І просять Бога, щоб ніколи й нікому з їхнього роду не довелося помирати голодною і холодною смертю.

Записала Галина ТЕТЕНЬБА

Хочте – вірте...

Село Луко. Ліс.

Тут, на північній стороні села, де розбігаються на всі сторони світу довгі змії ґрунтових доріг, стоять хрести. Великі й маленькі. Пригірок біля них обгороджений жердинами. Дика груша та стара сосна із молодим паросляком обступили їх неначе почесна варта. Під хрестами на землі – жовті бідончики, миски, хороший скляний посуд. А ці символи терпеливого страдництва геть обвішані вишитими і купленими в магазині рушниками, стрічками різних кольорів, вишитими фартухами. Є тут чиясь спідниця і безрукавка (а, може, то колись була фуфайка...).

Їдуть сюди люди. З Білорусії і з дальніх українських міст. Передають через знайомих стрічки, рушники, їжу. І все заради одного -- щоб зцілитися, щоб задумане збулося, щоб мати дітей, щоб чоловік не пив, щоб жінка не гуляла, щоб господарство велося. Можна в це вірити, можна й не вірити, але той факт, що люди одне одному переказують і їдуть сюди чіпляти ті “ленточки”, говорить сам за себе.

Мені особисто теж мало вірилося. Але зацікавило таке. Безплідну жінку з Львівщини направив сюди дід, який в наших краях ніколи не бував, але знає, що є таке урочище «Старці» і стоять там “крести”. Треба до тих “крестів” добратися, покласти милостиню, зробити ще 40 хороших справ протягом двох тижнів -- і позбавишся безпліддя. Дійсно, після поїздки в наш край львів'янка народила хлопчика, хоча спеціалісти категорично твердили, що дітей не буде. Вони з чоловіком чесно прожили 18 років. Де тільки не їздили по світу за поміччю об'їздили? Цього разу жінка їхала сама. Посадили її на поїздок, але не підказали, де вийти, тож доїхала аж до Білого. Давай добиратися назад. Стріла на дорозі чоловіка з фурманкою, і ледве його впростила за плату довести до тих Хрестів...

З Сарн батьки шукали сина, який з ними посварився і виїхав з жінкою у світ. Батьки приїжджали в Луко, залишили милостиню біля хрестів. Потім розповідали, що невдовзі

син подзвонив аж з далекої Росії і розказав таке. Вві сні до нього три ночі підряд приходили худі і бідні люди, і все наказували передати якийсь листочок матері чи батьку. Син подумав: “Чи не трапилося, бува, що із батьками?” – і зателефонував додому.

А це вже розповідала мені жителька нашого краю, Надя-луківчанка. Вона довго не могла позбутися злиднів і горя. Хоча й вийшла заміж, мала дітей, але така була житка – мука одна. Приїхала одного разу на Провідну неділю в рідне село, побула на кладовищі, взяла хустинку – і пішла до чудодійних Хрестів. Казала, по дорозі все своє життя передумала-перебрала. Дійшла до Хрестів, пов’язала на одному із них хустину – і розгубилася, забула за чим йшла сюди. Замість того, щоб попрохати донькам хорошої пари, випалила: «Щоб я заміж вийшла!» Потім сама із себе посміялася та й поїхала додому. Через якийсь час помирає її чоловік, вона їде на сезон ... і там виходить заміж. Дочки її розповідали, що дядько трапився добрий, колишній військовий, і хороший господар.

То що ж то за Хрести? В Луко та сусідніх селах розповідають багато легенд про це урочище «Старці» і ті Хрести. Але всі сходяться в одному.

...Було це після 1861 року, коли воля прийшла і землю почали бідним давати. Тоді сім’ями люди кинулися нового місця шукати. Переказують, що в той рік страшна зима була, мор на людей і худобу ходив. А заметілі були такі, що хати й хліви позамітало, люди копали нори в снігу. Дуже тяжка була зима, сніг доводилося на воду топити.

Вже як пішла відлига, поїхали хуторяни в ліс й натрапили там на мертвих людей. Вони сиділи, притулившись одне до одного: дід, жінка, діти. Бідно вдягнені, як старці. Чи з голоду, чи з холоду не дійшли до перших хат всього 5 кілометрів. Пройшла така сувора зима, але їх не зачепили вовки, не рознесли дикі звірі. І коли зібралися люди їх хоронити, в діда раптом випала незвичайна іконка (її потім прибили на найвищому хресті). Згодом приїхав православний священик і сказав, що то була сім’я руських старообрядців. Куди вони йшли, куди добиралися -- таємниця, яку забрали з собою в могилу.

Та пам’ять про Хрести живе. Кожне покоління луківчан і жителів сусідніх сіл поновлюють ці хрести, доглядають, носять їжу. І просять Бога, щоб ніколи й нікому з їхнього роду не довелося помирати голодною і холодною смертю.

Записала Галина ТЕТЕНЬВА.

Вісник і К

Урочищі Хрести, де колись замерзли старці, зцілюються люди

На Поліссі є чимало таємничих місць, які чекають на свого дослідника. У Володимирецькому районі Рівненської області в лісі між селами Луко та Хиночі є урочище, яке місцеві жителі називають Хрести. Сюди їдуть люди з різних областей України і навіть із сусідньої Білорусі. Приводить їх у це місце віра в його чудодійні властивості. Кажуть, що немічні зцілюються, безплідні жінки стають матерями і найзаповітніші мрії збуваються.

Допомагає тільки щира молитва

Через село пролягає знаменита вузькоколійка «Антонівка-За-річне». саме поїздом, який в народі називають «кукушка», й добираються сюди паломники. Ми їхали до села Луко розбитою дорогою з ямами та вибоїнами службовим автомобілем. Тому дуже пошкодували, що не сіли на «кукушку». Від Володимирця ніби й недалеко, але ремонтувалася ця «траса», мабуть, ще за перших советів. Іноді хотілося, щоб краще її зовсім не було. Місцеві водії зробили паралельну дорогу по піщаній поліській землі. В селі біля зупинки зустріли місцеву жительку Олену Рищиковець, яка погодилася провести нас. Дорогу до Хрестів можна знайти за стрічками, які зав'язані на деревах. Ніхто точно не знає, коли це сталося, тільки розповідають таку легенду. Однієї лютої зими пробиралася ліською стежиною через поліські хащі родина старців: сліпий чоловік з жінкою-поводирем і троє дітей. Неподалік села розпочалася снігова буря. Вони притомилися, присіли під деревами перепочити і замерзли. Знайшли їх навесні, коли зійшов сніг. Так Бог дав, що й звірі їх не зачепили. Селяни поховали загиблих за християнським звичаєм на кладовищі в селі Луко, а на місці їхньої смерті поставили хреста.

Згодом хтось з місцевих селян відчув: якщо тут щиро помолитися, то прохання збувається, треба лише на одного з хрестів зав'язати стрічку, рушника чи хустку. – Мені то це місце вельми допомогло, – розповідає Олена Федорівна. – Мій син живе у Кузнецовську. Має жінку і двох дітей. Зібрався і поїхав в Ірак на війну. Я плакала та молилася і в церкві, і біля хрестів. Він рік відбув і повернувся живий-здоровий. Побув

кілька місяців, і ще на рік поїхав. Одна жінка не ходила, її сюди привезли. Вона тут побула, помолилася і стала ходити. Хоч і з паличкою, але ходить.

Молоді люди тут познайомилися, згодом одружилися

Олена Рищиковець каже, що багато людей буває у вихідні. Крім “кукушки”, добираються сюди автобусами, бусами, машинами. Наша провідниця розповіла, що біля хрестів одні молоді люди познайомилися, а згодом навіть одружилися.

– Тут місце намолене, як в церкві, – продовжує жінка. – Приїжджає багато хворих людей. Залишають свої хустки, сорочки, шапки. Їхні речі тут трохи побудуть, а потім вони їх забирають. Кажуть, також допомагає. Коли жінки не можуть виносити дитя або завагітніти, то приїжджають до хрестів помолитися.

Не хочу нав’язувати читачам якусь певну думку, тільки опишу власні відчуття і враження. У лісі тихо, на душі спокій і благодать, ніби знаходишся у храмі. Таке піднесення буває під час Всеношної на Великдень. Під соснами при дорозі – хрести, великі та маленькі. На них тисячі різнокольорових стрічок, хусточок, рушників. На землі під хрестами – дитячі іграшки. Побачивши це, пригадав слова із соборного послання святого апостола Якова: “Але нехай просить із вірою, без жодного сумніву”.

Цікавлюся у настоятеля Свято-Миколаївської церкви із села Воронки отця Івана Стріли, чому сюди їдуть люди? Що приводить паломників у це урочище?

– Село Луко належить до моєї парафії, – відповідає священник. – Про це місце в лісі мені розповідали старожили. Раніше сюди приходили тільки місцеві селяни. Масове паломництво розпочалося два роки тому. Якось в село Луко приїхала жіночка, яка не могла мати дітей. Вона шукала поради і допомоги. Місцеві жителі привели її до цих хрестів. Згодом вона народила, і з того часу пішов поголос. Тобто випадки зцілення є. З благословення архієпископа Сарненського і Поліського Анатолія після недільної служби ми їздимо на це місце, служимо панахиди, молебні, акафісти.

Згідно з повчаннями святих отців, люди їдуть до хресного знамення, до хреста. Але хочу зазначити, в першу чергу допомагає віра. Коли людина з вірою щось просить, то обов’язково отримає. У Святому Письмі сказано, що нічого не відбувається без Божого благословення. Може, Господь у нашому поліському краї відкрив це місце для того, щоб люди задумалися про духовне. Може, аби навіть поєднати чийсь душі, а чийсь недуги зцілити. А комусь і приклад якийсь показати. Їдуть і старенькі, зовсім немічні, і молоді, батьки з дітками та сім’ї, які не мають дітей. Якщо людина звертається, то вона вірить і на щось надіється. Ці хрести двічі горіли, але їх знову відновлювали. Вже є благословення владики Анатолія збудувати на цьому місці невелику капличку.

Кость ГАРБАРЧУК,

Рівненська область

Фото Миколи КОМАРОВСЬКОГО

Село Луко. Ліс.

Тут, на північній стороні села, на розбіжжі ґрунтових доріг, стоять хрести.

Великі і маленькі.

Пригірок біля них загороджений жердинами. Дика груша і стара сосна із сосновим лісом, обступили їх, як охорона. Під хрестами на землі – жовті бідончики, миски, скляний, досить непоганий, посуд. А самі хрести повністю обвішані рушниками, вишитими і купленими в магазині, хустками, стрічками різних кольорів, фартухами і вишитими фартушками. Є тут чиясь спідниця і безрукавка, а, може, то колись була фуфайка...

Їдуть сюди люди.

Їдуть з Білорусії і далеких українських міст.

Передають через знайомих стрічки, рушники, їжу. І все ради одного — щоб зцілитися, щоб задумане збулося, щоб мати дітей, щоб чоловік не пив, щоб жінка не гуляла, щоб господарство велося. Можна в це вірити, можна й не вірити, але той факт, що одне одному переказує і сюди їдуть люди, і чіпляють ті "ленточки", говорить сам за себе.

Мені особисто теж мало вірилося. Але зацікавило таке.

Жінку з Львівської області направив дід - характерник, який в наших краях ніколи не бував, але знає, що є таке місце "Старці" і стоять там "Крести". То треба до тих Крестів добратися, покласти милостиню, зробити ще 40 хороших справ протягом двох тижнів, і буде у тебе дитинка. Дійсно, після поїздки в наш край, львів'янка привела хлопчика, хоча спеціалісти навідріз стверджували, що дітей у неї не буде. Вона з чоловіком чесно прожила 18 років. Де вони тільки не об'їздили? Де почують, що Хтось помагає, туди

їдуть. На цей раз вона їхала сама. Посадили її в Антонівці на поїздок, а не сказали, де вийти. Доїхала вона аж до Білого. Давай добиратися назад. Стріла по дорозі чоловіка з фурманкою, і ледве його впросила, (пообіцяла заплатити) аби він відвіз її до тих Хрестів...

З Сарн батьки шукали сина, який з ними посварився і поїхав з жінкою, набагато старшою за нього, у світ. Вони теж приїжджали в Луко, залишили милостиню. Потім розповідали, що після повернення додому, син подзвонив із Росії і розказав таке. У вівні до нього три ночі підряд приходили худі і бідні люди, і все наказували передати якийсь листочок матері чи батьку. Син подумав: "Чи не трапилося, бува, що із батьками?" — і подзвонив.

А це вже розповідала мені Надя-луківка. Вона довго не могла піднятися. Хоча й вийшла заміж, мала дітей, але то така була в неї житка -- мука одна. Приїхала одного разу на Проводи в рідне село, побула на кладовищі, взяла хустинку і пішла до Хрестів. Казала, по дорозі все своє життя "передумала". Дійшла до тих Хрестів, зав'язала на одному із них хустину, і розгубилася, забула за чим йшла. І замість того, щоб попросити донькам хорошу пару, випалила: "Щоб я заміж вийшла!" Потім сама з себе сміялася: "Це ж треба, щоб таке з губи вирвалося! Є ж чоловік, діти..." Поїхала додому. Через деякий час помирає її чоловік, їде вона на сезон, і там ... виходить заміж. Її дочки розповідали, що дядько той добрий, колишній військовий, і хороший господар.

То що то за Хрести? В Лукому та сусідніх селах розповідають багато легенд про це урочище Старці і ті Хрести. Але всі сходяться в одному.

Було це після 1861 року, коли воля прийшла і землю почали бідним роздавати. Кріпаки, одержавши "вільною" тікали з маєтків своїх панів що подалі. Тоді сім'ями люди кинулися нового місця шукати. Переказують, що в той рік така страшна зима була, а такий "мор" на людей і худобу ходив, страшно подумати... А заметілі були такі, що хати і хлеви так позамітало, що селяни мусили "нори" в снігу робити, щоб до худоби дістатися. Колодязі і криниці повимерзали. Сніг на воду топили. Дуже тяжка була зима.

От після неї, як пішла відлига, поїхали хуторяни в ліс. І натрапили там на кучечку мертвих людей.

Вони сиділи, притулившись одне до одного: дід, жінка, старші і маленькі діти. Сиділи так, наче присіли перепочити. І заснули. Бідно вдягнені, як старці. Чи з голоду, чи з холоду, вони не дійшли до перших хат всього 5 кілометрів.

Пройшла така сувора зима. Але їх не зачепили вовки, не рознесли інші хижі звірі. До них хуторяни близько не наслідилися підійти, бо боялися чуми чи ще якоїсь хвороби.

Але чутка полетіла від села до села. І коли зібралися люди, щоб їх похоронити, а вже надворі стояла теплин, всі помітили, що знайдені мерці, виглядають мов живі.

Приїхав православний священник. І коли почали хоронити, то в діда випала іконка.

Її потім прибили на вищому хресті. Священник сказав, що то була сім'я руських старообрядців. Куди вони йшли, куди добиралися, це вже залишилося таємницею, яку вони забрали з собою в могилу.

Та пам'ять про Хрести живе. Кожне покоління лувчан і жителів сусідніх сіл поновлюють ті хрести, доглядають, носять їжу. І просять Бога, щоб рідні й близькі з далеких країв добиралися вчасно додому, щоб ніколи і нікому з їхнього роду не довелося помирати голодною і холодною смертю.

Записала Галина Тетєнєва

Біля хрестів у лісі прочани загадують мрії

[Газета по-українськи" №562](#)

Олена Рищиковець із села Луко Рівненської області біля хрестів. Після молитви вода тут стає цілющою, а бажання збуваються

У віддалене село Луко Володимирецького району Рівненської області півтора століття їздять прочани з сусідніх областей і Білорусі. У місцевому лісі є закуток, після відвідування якого збуваються мрії. Селяни вірять, що їх оберігають старці та троє дітей, які загинули в лісі холодної зими 1861 року.

— Колі од серця просиш, усе збудеться, — загадково усміхається **63-річна** хуторянка **Олена Рищиковець**.— Мушу вас повести, бо самі дорогу не найдете.

Жінка мешкає з родиною біля лісу. Говорить, сильно пом'якшуючи приголосні, як поліщуки.

— Я тільки хазяїну скажусь, — господиня хутко розвішує на дворі останній випраний рушник і зникає у дверях. За хвилину виносить три жовтих стрічки, аби пов'язати на хрести.

— Як ідеш просити, треба з собою взяти гроші, їжу або хустку. Щоби знак був від тебе, — повчає Олена Павлівна.

Удома залишаються чоловік Сергій і донька Катерина з немовлям.

Дорога до хрестів постійно петляє. Провідниця показує рукою правильний напрямок, щоб машина не загрузла у піску. Розповідає історію святині.

— Село було маленьким, стояло у соснових лісах. Люди били звіра, гриби-ягоди збирали. Зимою до нас вирушили сліпий старець із супутницею і троє діток.

За легендою, усі п'ятеро потрапили у сніжну бурю і заблукали. Зима 1861 року була дуже сувора. Люди втомилися і зголодніли. Сіли перепочити, заснули і замерзли.

— Тіла знайшли аж навесні, коли зійшов сніг, — веде далі співрозмовниця. — Подорожуючі не дійшли якихось два кілометри.

Мерців поховали на сільському цвинтарі, а на місці загибелі поставили дерев'яний хрест. За деякий час помітили — якщо помолитися біля хреста, бажання збуваються.

Жінка говорить, що її бабці Євгенії наснився померлий старець.

Селяни переконані, що украдені з-під хрестів гроші добра не принесуть

— Він сказав: "Я звуся Калістрат". Із того часу в церкві служать за упокій його душі, — додає провідниця.

Вісім хрестів стоять у глибині лісу, обмотані вишитими рушниками, хустками та різнокольоровими стрічками. Навколо лежать рештки їжі, свічки та напівпорожні пляшки з-під води.

— Хрести мій хазяїн поставив, — каже Олена Павлівна. — Час од часу міняє зогниле дерево. Огорожу зробив.

Жінка стає біля найбільшого хреста і дякує за те, що старший син Леонід вижив на війні в Іраку.

— Два рази був миротворцем. Із дружиною посварився і покинув із дітьми, — згадує жінка. — А два роки тому повернувся додому без жодної подряпини. Каже, у нього стріляли, але кулі пройшли мимо.

Нині Леонід помирився з жінкою і виховує двох доньок. Живуть у Кузнецовську.

— Нещодавно приїжджала жінка з Білорусі. У неї довго не було діток. Після того як зав'язала хустку на хресті, завагітніла, — розповідає Олена Павлівна. — Наша односельчанка Марія дуже хотіла заміж вийти, так Бог їй хорошого чоловіка послав.

— Буває, і старі, і немічні їдуть сюди з Києва. Через наше село ходить вузькоколійний потяг — "кукушка", — каже **52-річний Сергій Ришиковець**. — Люди одразу йдуть до нашої хати. Ми часто водимо прочан до лісу.

— Якщо вода біля хрестів постоїть ніч, нею можна гоїти опіки або пити від застуди, — вірить **Оксана Кузьмівна, 72 роки**. — Біля хрестів навіть дерева краще ростуть.

Паломники часто лишають під найбільшим хрестом гроші. По п'ять–десять гривень.

Олена Ришиковець щодня приходять рахувати пожертви.

— Сьогодні усього сорок гривень, — показує жінка. Кладає гроші назад у бляшанку. — Буває, приходять п'яниці та крадуть на горілку. Краще роздати бідним або віддати на церкву.

Селяни переконані, що украдені з-під хрестів гроші добра не принесуть.

— Якось двоє злодіїв осліпли. Один узяв гроші, але заблукав у лісі та проштрикнув око гілкою, — розповідають у селі. — А іншому вітер в очі піску насипав. Той не мав чим промити, а зранку очі загноїлися — і втратив зір.

Минулої неділі до хрестів завітав священник — настоятель храму з сусідніх Воронків.

— Як ми йшли сюди, мені дико п'ята боліла. Постояли, помолилися — і стало легше, — запевняє Олена Павлівна. — Лікує віра. Тільки треба загадувати щось хороше, а не порчу. Бо прокльони на прохача відіб'ються.

Олена ВЛАСОВА

Володимирецьке диво: від хвороб рятують ...хрести

Майже півтора століття Володимирецький район, що на Рівненщині, є центром паломництва. На північ від поліського села Лука у лісових нетрях є місцина, куди їдуть прочани із сусідніх областей, Білорусі та Польщі. Саме там, серед сили-силенної височенних сосен, можна надібати на дев'ятнадцять чудодійних хрестів. Кореспондент

СіДу теж побував у загадковому місці...

...Відшукати дрімучий ліс було непросто. Як з'ясувалося, достеменно знає дорогу до славнозвісних хрестів, лише 65-річна Олена Федорівна Ришиковець, яка, до слова, разом з чоловіком Сергієм доглядає за ними. Зокрема, він пильнує, щоб ніхто не крав грошей із банки з пожертвуваннями, адже були дні, коли за день у неї клали кількасот гривень. Тривалий час попетлявши лісовими лабіринтами, ми нарешті дісталися до пункту призначення. На хрестах помічаю стрічки, хусточки, квіти, ікони, елементи одягу. Видніються навіть іграшки. Трохи моторошно стає...

Історія цього священного місця сягає аж 1861 року. На місці сучасного села Лука був маленький хутір, жителі якого полювали на звіра та збирали ягоди. Одного зимового вечора з Дібрівська (нині це у Зарічненському районі. – Авт.) до них вирушили старець та жінка з трьома діточками, щоб попросити харчів на прожиття. В одну мить здійнялася люта заметіль. Подорожні знеслилися, сіли перепочити під трьома соснами та задрімали... Їхні тіла знайшли аж навесні, коли зійшов сніг... Люди не дійшли до хат якихось два кілометри...

Подорожніх поховали на могилках, а на місці їхнього останнього сну встановили дерев'яний хрест. Згодом селяни помітили незвичайну річ: якщо біля того хреста помолитися, то зникають недуги та здійснюються бажання. Хіба не дивовижа й те, що поміж соснового лісу виріс ...дуб?

– Колись мене мучили постійні млості, – розповідає нам Олена Федорівна. – Запрягала я коня та й сюди. Приклала стрічку до чола, а вона така пекуча видалася, що й досі відчуваю той вогонь, і це в січневу холоднечу! За півдня біль наче рукою відняло. Просто треба просити у Бога та старців допомоги, і це неодмінно врятує! Бо ж коли мій син в Іраку воював два роки, то я багато часу проводила у молитвах біля хрестів. Повернувся додому цілісінький!

Зазвичай люди приносять з собою всілякі речі. Якщо непокоїть головний біль, то вішають на хрести хустку, турбує серце – залишають блузку чи сорочку, є проблеми з дітьми – іграшку. А коли негаразди в системі травлення, то зав'язують стрічку.

Тож кількість хрестиків постійно збільшується, оскільки деколи бракує місця для нових подарунків. Тому якщо півтора століття тому стояв один, то нині їх аж дев'ятнадцять! Олена Федорівна переказує свідчення паломників: якщо натерти хворе місце піском з-під хреста, то станеться зцілення.

Святість цієї місцини визнала й церква. Щороку на Трійцю відбуваються Богослужіння, а одного разу прибули священники навіть з Києва, щоб відправити панахиду. У планах місцевої громади – зведення дерев'яної каплички біля хрестів.

...Зізнаюся: не повірив би у розповіді місцевих, якби не приклав до хворої шиї стрічку, що перед цим висіла на одному з хрестів... Тепло відчуваю досі! Та й біль минув! Хіба не диво?

Андрій СОБУЦЬКИЙ, смт Володимирець, Рівненщина

Сім'я і дім

ХРЕСТИ ПОВЕРНУЛИ СИНА З ПОЛОНУ

Про чудотворні властивості урочища Хрести, що неподалік від села Луко Володимирецького району, відомо давно. Кілька століть тому тут замерзла родина старців. Згодом люди стали помічати, що щира молитва на цьому місці допомагає здійснити найзаповітніші бажання. На власному досвіді переконалися у тому й місцеві жителі – Олена та Сергій РИЩИКОВЦІ. Щоденне звертання до замерзлого старця Калістрата допомогло повернути сина зі сепаратистського полону.

Коли і як місцеві мешканці дізналися про цілющу силу цього урочища, достеменно невідомо. Згідно з легендою, приблизно два століття тому люди, які йшли у Луко, потрапили в сніжну бурю, заблукали, сіли перепочити і замерзли.

Відшукали їх аж весною, коли зійшов сніг. Поховали старців на сільському кладовищі, а на місці їх загибелі поставили дерев'яний хрест, прибивши іконку, яка випала з одягу закам'янілого від холоду Калістрата.

Згодом селяни стали помічати, що бажання, загадані на цьому місці, здійснюються. Сюди поїхали паломники. На знак вдячності за допомогу пов'язували на хрести хустки, рушники, стрічки... Люди розповідають, що не одній людині урочище допомогло впоратися з бідою. За деталями ж відправляють до Олени Ришиковець.

Хатинка бабці Олени розташована під самісіньким лісом, неподалік від урочища. Жінка зі своїм чоловіком Сергієм і доглядають святе місце. Хоча дорогу до галявини, де знайшли вічний спочинок старці, вказують стрічки, Ришиковці часто супроводжують туди паломників: не втрачають нагоди поклонитися старцям. Селяни переконані, що саме чудодійна сила місцини загибелі людей допомогла вирвати сина з полону.

– У нас із чоловіком троє дітей: двоє синів та донька. Менший пиячив «по-чорному», пропадав на очах. Тоді я й почала ходити у Хрести. Як вже молилася – один лише Бог знає. І таки відмолила, кинув пити. Проте спіткала інша біда: кілька років тому його вбило током, – розповідає пані Олена. – Старший, Леонід, – військовий запасу, живе у Кузнецовську. Довгий час воював у Іраку. Я тоді кожную службу в церкві вистояла на колінах, просячи, аби живим повернувся. В сльозах приходила і до старців. Стану і нічого їм не кажу, молюся мовчки. Дякуючи Богу, син повернувся звідти неушкодженим, навіть нігтика йому не поранили.

Коли ж почалися бойові дії на сході України, сина бабці Олени знову забрали у «гарячу» точку. Жінка розповідає, що місця собі не знаходила від хвилювання. Коли ж прийшла звістка, що Леонід потрапив у полон до сепаратистів, ледве не втратила здоровий глузд. Шукати помочі знову ж таки пішла до Хрестів. Старець Калістрат і цього разу почув молитви згорьованої матері.

– Його звідти привезли дуже побитим, проте живим. Зараз лікується у військовому госпіталі в Рівному. Медики кажуть, що йде на поправку, – продовжує розповідь Олена Ришиковець. – Хрести всім допомагають, якщо правильно у них просити. Не так, що прийшов, постояв і пішов додому. Варто зайти за огорожу, щиро помолитися, попросити допомоги у старого Калістрата. А ще люди привозять сюди одяг хворого, залишають на кілька днів, а потім забирають. Це добре лікує хвороби.

Також селяни розповідають, що Хрести допомагають і тим, хто не може мати дітей.

Запевняють, ті, хто хоча б один раз побував в урочищі, неодмінно повертаються сюди знову, аби подякувати за поміч.

Марія МАРТИНЮК

1. В урочищі Хрести здійснюються мрії

Наталія КРАВЧУК Фото Миколи КОМАРОВСЬКОГО

<http://www.wz.lviv.ua/articles/70745>

2. ХРЕСТИ: Легенди рідного краю.-

http://volodymirec.lib.rv.ua/Legendu_ridnogo_kraju.html

3. Хоче – вірте...Записала Галина ТЕТЕНЄВА. <http://h.ua/story/195713/>

4. В урочищі Хрести, де колись замерзли старці, зіплюються люди.-

<http://visnyk.lutsk.ua/2008/11/26/7664/>

5. ХРЕСТИ

<http://34400.net/blog/khresti/2010-10-02-16>

6. <http://www.simya.com.ua/articles/53/22310/>